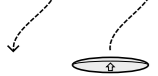

V ZRAKU UPOŠTEVAJ PRAVILA LETENJA

V zraku veljajo določena pravila, ki so zavezujoča za vse letalce. V Sloveniji veljajo naslednja pravila:

Kadar letita dve letalni napravi ena proti drugi na isti višini, morata oba pilota zaviti desno.

Kadar letita dve letalni napravi ena proti drugi na isti višini ob pobočju, ima prednost letalna naprava, ki ima pobočje na desni strani, druga letalna naprava pa mora zaviti desno (stran) od pobočja.

Če se smeri letenja letalnih naprav, ki letijo na približno isti višini, križajo, ima prednost letalna naprava, ki je na desni strani druge letalne naprave.

Letalna naprava, ki jo prehiteva druga letalna naprava, ima prednost. Prehitevanje je dovoljeno le po desni strani. Enako velja, če imata obe letalni napravi pobočje na levi strani.

Če imata obe letalni napravi pobočje na desni strani, je prehitevanje prepovedano.

Pilot, ki začne prvi krožiti v termičnem vzgorniku, določi smer kroženja. Vsi drugi piloti, ki se pridružijo kroženju, morajo krožiti v tej smeri, ne glede na relativno višino letalnih naprav v termičnem vzgorniku.

Prednost ima pilot, ki se dviguje hitreje. Zapomni si, da te pilot, ki se ti približuje od spodaj, ne more videti!

Če istočasno pristaja več letalnih naprav, ima prednost tista, ki leti nižje, pod pogojem, da ne seka smeri in ne prehiteva drugih, ki pristajajo.

Kadar istočasno pristaja več letalnih naprav, je zelo priporočljiva uporaba kontroliranega pristajalnega manevra, sestavljenega iz leta z vetrom, leta prečno na veter in leta proti vetru.

Prednosti nikoli ne izsilíš, a jo vedno daš!

Za prenos dokumenta obiži naslov www.BigOpenSky.com, kjer lahko naročiš tudi izvod Vodnika za jadralne padalce in zmajarje ter čudovit koledar na temo jadralnega padalstva.

POMOČ V SILI POKLIČI 112

Če potrebuješ nujno medicinsko pomoč ali pomoč Gorske reševalne službe (GRS) takoj pokliči center za obveščanje na tel. 112.

Storitve nujne pomoči in reševalnih akcij, ki rešujejo življenja in preprečujejo poškodbe, so brezplačne.

Pri večini nesreč je čas najpomembnejši dejavnik, zato ukrepaj takoj in po svojih najboljših močeh.

Ob klicu na 112 sporoči naslednje podatke:

- KDO kliče,
- KAJ se je zgodilo,
- KJE se je zgodilo (lokacija, GPS koordinate, višina),
- KDAJ se je zgodilo,
- vrsto POŠKODB,
- vrsto POMOČI, ki jo potrebuješ,
- kakšni so VREMENSKI POGOJI na kraju nesreče,
- kakšne BARVE je jadralno padalo.

Ostani miren, saj lahko samo tako pomagaš sebi in drugim. Pomoč najprej poišči pri najbližjih prisotnih ali pri tistih, ki so na kraju nesreče. Če presodiš, da je situacija neobvladljiva, takoj pokliči center za obveščanje, na telefonsko številko 112. Po klicu ostani dosegljiv na telefonu, tako lahko po potrebi usmerjaš reševalce in jim pomagaš, da hitreje prispejo na kraj nesreče.

Reševalna služba ima prednost!

V primeru prihoda helikopterja pomagaj reševalcem, da varno opravijo svoje delo.

Poslušaj frekvenco 147.800 MHz, saj prek nje reševalna služba dostikrat obvesti letalce o prihodu helikopterja. Če letiš, se helikopterju umakni.

Zaščiteno področje reševanja:

- pospravi in odstrani vso opremo,
- odstrani opremo iz področja zračnega toka pod helikopterjem,
- reci ljudem, naj se umaknejo iz področja reševanja,
- evakuiraj področje in ga zaščitni.

Ne vzletaj v času bližnje helikopterske reševalne akcije.

Pristanek na drevesu ni nekaj, kar se lahko zgodi le drugim. V primeru srečnega razpleta zasilnega pristanka na drevesu ali na pečini najprej poskrbi za svojo varnost. Če nisi popolnoma prepričan, da se lahko rešiš sam, ostani, kjer si in pokliči prijatelje ali reševalno službo na 112.

V primeru, da padalo pustiš na kraju zasilnega pristanka, to sporoči na 112 in povej, kje je in kakšne barve je. Po padalo se čim prej vrni in tudi to sporoči na številko 112.

Upoštevaj, da bodo tudi drugi, ki opazijo viseče ali dlje časa razgrnjeno padalo izven vzletišča, poklicali reševalno službo. S svojim klicem boš preprečil, da bi zaradi visečega padala sprožili reševalno akcijo medtem, ko si mesto zasilnega pristanka že zapustil.

V primeru nesreče pomagaj po svojih najboljših močeh! Pomoč sočloveku v težavah naj ima prednost pred osebnimi cilji.

112 = Telefonska številka za klic v sili (iz vseh omrežij).

Opozorilo! Ne avtor ne založba nista odgovorna za morebitno neposredno ali posredno škodo ali nesrečo, ki jo lahko utрпи uporabnik zloženke. Vsak posameznik je odgovoren sam zase in se sam odloča, katere trenutne objektivne in subjektivne danosti mu omogočajo ali onemogočajo varno letenje.

VARNOST VEDNO NA PRVEM MESTU

Poskrbi, da s svojimi dejanji ne ogrožaš sebe, drugih ljudi in okolice. Pred letenjem ne pij alkohola.

Pri letenju z jadralnimi padali in zmaji je ocena tveganja bistvenega pomena. Ta temelji na lastni presoji, izkušnjah in znanju ter osebni odgovornosti. Pri določanju ciljev moraš vedno upoštevati lastne zmogljivosti, lastnosti svoje opreme in trenutne vremenske pogoje. V zraku boš prepuščen sam sebi in naravnim elementom, zato moraš biti dobro pripravljen.

Učencem in tistim, ki šele začenjajo leteti z jadralnimi padali in zmaji, se odsvetuje letenje, ko je dnevna termika najmočnejša. Letenje zjutraj ali pozno popoldne je ne le dosti varnejše, temveč prinese tudi veliko več zadovoljstva.

Kadar si v dvomih glede vremenskih pogojev za letenje, počakaj na boljše pogoje in medtem raje počni kaj drugega. Vedno pridejo nove priložnosti!

Bodi pripravljen ter imej paket za prvo pomoč in opremo za osebno varnost vedno pri sebi. Ta oprema ti bo prišla prav pri morebitnem zasilnem pristanku na drevesu ali pečini.

Zagotovi svojo varnost tudi tako, da si vedno v stiku z drugimi prek UKV radijske postaje, pri sebi imej tudi mobilni telefon s polno baterijo.

147.800MHz = Uradna frekvenca za jadralne padalce in zmajarje.

PARTNERJI

BOHINJ SLOVENIA
www.bohinj.si

Dolina Soče Raj za padalce!
www.dolina-soce.com

ADRENALIN
PARAGLIDING TEAM
GORNJE POSOČJE

CAMP GABRJE
Soča Valley, Tolmin
www.camp-gabrje.com

FLYZONE SLOVENIA
PARATAXI, BED & BREAKFAST
Wolfgang Reinelt +386 41 810999
paragliding-adventure.com

1981
Dpl. Posočje
www.kobala.si

Drežnica - Kobarid
Kombi prevozi, Sobe
+386 41 953 370
PARAGLIDING CENTER
JELKIN-HRAM.COM

Kranjska Gora - vrata v Julijske Alpe
www.julijana.info

PARK LIJAK
NATURAL ECOTOURISM
PARAGLIDING CENTER
LIJAK
www.parklijak.com

WWW.TOMATSPORT.SI
Nova Gorica +386 68 170 540
vse za jadralno padalstvo

navTer
naviter.com

MAGPARA

FLYMANIA.SI
NIVIUK
tel.: +386 40 127 630 mail: info@flymania.si

TRIPLE SEVEN

HUU HUU
Paragliding
www.huuuu.si

MIST DULE
MistyDule@gmail.com
NOVA
GO HARD AND LAND SOFT

LETI VARNO

Informacije ter nasveti za prijetno in varno letenje z jadralnimi padali in zmaji v Sloveniji

Verzija 2.0, Junij 2015, Slovenščina

PRED LETENJEM SE PRIPRAVI

Prepričaj se, da si dorasel svojemu cilju. Polet skrbno načrtuj in se nanj temeljito pripravi. Svoje načrte sporoči prijateljem ali bližnjim.

Za samostojno letenje mora imeti jadralni padalec ali zmajar veljavno dovoljenje za pilota JP ali JZ. Brez tega dovoljenja je letenje dovoljeno le pod nadzorom inštruktorja.

Za neomejeno uporabo vseh vzletišč za nekomercialno letenje je potrebna tudi veljavna letna vinjeta ZPLS.

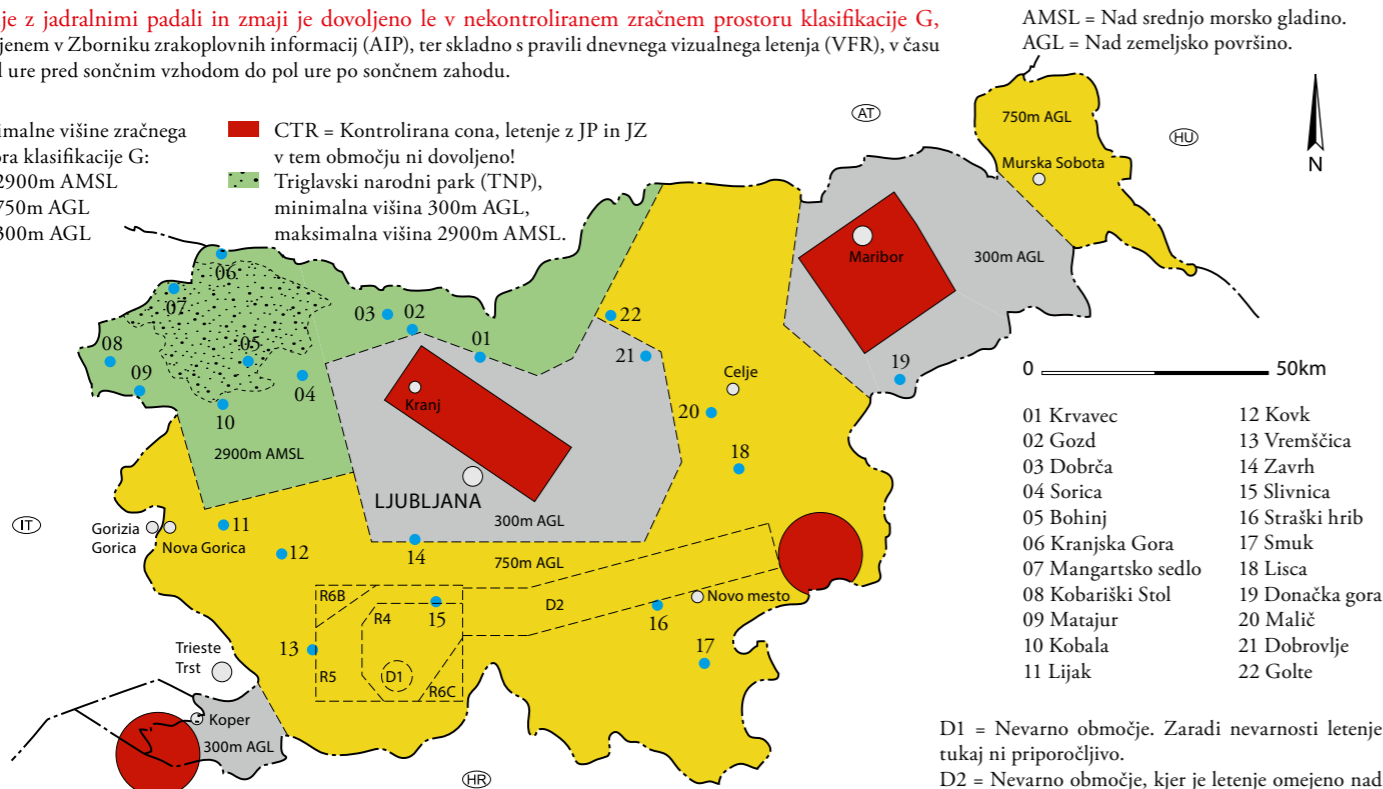
ZRAČNI PROSTOR SAMO G

Letenje z jadralnimi padali in zmagi je dovoljeno le v nekontroliranem zračnem prostoru klasifikacije G, objavljenem v Zborniku zrakoplovnih informacij (AIP), ter skladno s pravili dnevnega vizualnega letenja (VFR), v času od pol ure pred sončnim vzhodom do pol ure po sončnem zahodu.

Maksimalne višine zračnega prostora klasifikacije G:

- 2900m AMSL
- 750m AGL
- 300m AGL

CTR = Kontrolirana cona, letenje z JP in JZ v tem območju ni dovoljeno!
Triglavski narodni park (TNP), minimalna višina 300m AGL, maksimalna višina 2900m AMSL.

01 Krvavec	12 Kovk
02 Gozd	13 Vremščica
03 Dobrča	14 Zavrh
04 Sorica	15 Slivnica
05 Bohinj	16 Straški hrib
06 Kranjska Gora	17 Smuk
07 Mangartsko sedlo	18 Lisca
08 Kobariški Stol	19 Donačka gora
09 Matajur	20 Malič
10 Kobala	21 Dobrovlje
11 Lijak	22 Golte

D1 = Nevarno območje. Zaradi nevarnosti letenje tukaj ni priporočljivo.
D2 = Nevarno območje, kjer je letenje omejeno nad 300m AGL; glej NOTAM.
R4, R5, R6B, R6C = Omejena območja. Letenje je lahko omejeno. Glej NOTAM.

NOTAM = Notice to Airman, informacije o zračnem prostoru (eAIP), so na voljo na: www.sloveniacontrol.si. Omejena področja se lahko spremenijo.

NA TLEH BODI STRPEN

Vsaka dejavnost predstavlja določeno obremenitev za lokalno okolje, kjer se dejavnost odvija. To velja tudi za jadralno padalstvo in zmajarstvo, še posebej na območjih, kjer je naša dejavnost množična. Zavedati se moramo, da smo na področjih, kamor se odpravimo leteti, le obiskovalci med domačini in ostalim živim svetom.

Prosimo, upoštevaj lokalna pravila.

Vse odpadke odnesi s seboj in ne puščaj sledi.

Parkiraj le na označenih in dogovorjenih parkiriščih. Parkiranje in vožnja po pristajalnem mestu sta prepovedana.

Za dostope in sestope uporabljaj le označene in uhojene poti.

Če si v dvomih, poišči uradne informacije ali vprašaj domačine.

Z upoštevanjem teh priporočil na vzletiščih in pristajalnih mestih boš lahko nemoteno in brezskrbno užival v svojem najljubšem športu, obenem pa poskrbel za svojo varnost in za varnost drugih.

Padalo razgrni šele, ko si pripravljen na vzlet in imaš letalni sedež že na sebi. Postavi ga tako, da ne oviraš drugih, ki se že pripravljajo na vzlet. Če to ni mogoče, počakaj!

Na vzletišču imajo pri pripravi na polet prednost piloti tandemov.

Ko pristaneš, odnesi padalo ali zmagi na rob pristajalnega mesta in ga zloži tam. Tako bodo imeli za pristanek dovolj prostora tudi drugi, predvsem pa zmajarji, saj je njihov pristajalni manever že sam po sebi zahteven. Na pristajalnem mestu se ne igray s padalom.

V primeru zasilnega pristanka izven uradnega pristajalnega mesta pristani tam, kjer narediš najmanj škode.

Tekst, oblikovanje in foto: Matevž Gradišek, vreme: Uroš Bergant, lektura: Andreja Ravnik. © BigOpenSky. Dokument je lahko objavljen na spletnih straneh, če je objavljen v originalni obliki. Kakršne koli spremembe tega dokumenta so prepovedane.

VREME JE VSE

Veliko slovenskih področij namenjenih letenju z jadralnimi padali in zmagi je v gorskem svetu, kjer je vreme pogosto zelo spremenljivo. Piloti, ki niso vajeni letenja v gorskem svetu, naj bodo še zlasti previdni.

Splošno

Slovenija leži v srednjih zemljepisnih širinah in ima zelo razgiban teren. Od morja na jugozahodu, do Alp na severozahodu in ravninski svet na vzhodu. Na vreme v Sloveniji večinoma vplivajo vremenski sistemi, ki prihajajo z zahoda. Običajno ciklon ali vremenska fronta preide Slovenijo vsakih 3 do 10 dni.

Ko se z zahoda približuje ciklon, nas običajno najprej doseže topla fronta, ki je bolj izražena v hladnem delu leta in prinese slabo vidljivost in padavine. V toplem delu leta prinese le povečano oblačnost in stabilno ozračje. Po prehodu tople fronte, smo v toplem sektorju, ki mu sledi hladna fronta. V toplem sektorju imamo tipičen JZ veter in če le-ta ni premočan, so to lepi pogoji za grebensko jadranje. Termika je običajno dušena zaradi slabega gradienta in včasih povečane oblačnosti.

Hladna fronta prinese nenadno poslabšanje vremena, v toplem delu leta običajno plohe in nevihte. Po hladni fronti začne iz severnih (SZ do SV) smeri pritekati hladnejši suh zrak, na JZ delu države se pojavi tipičen sunkovit SV veter – Burja, v Karavankah pa severni Föhn. Že dan po prehodu hladne fronte je lahko vreme primerno za termično jadranje, če le severni veter dovolj popusti in če ni postforntalnih ploh. Najboljši so običajno pogoji drugi in tretji dan po hladni fronti, ko se ustvari anticiklon. Potem se cel vremenski cikel ponovi.

Vreme po področjih Primorska

Primorska je poznana tem, da nudi pogoje za letenje tekom celega leta. Odsotnost (pomanjkanje) snega in bližina toplega morskega zraka omogoča termično jadranje tudi v mrzlih zimskih mesecih. Medtem ko je vzletišče Kovk direktno izpostavljeno Burji in ni primerno za letenje niti v rahlem SV vetru, je Lijak presenetljivo dobro zaščiten pred Burjo. Običajno se da lepo leteti, kadar računalniške modelske napovedi kažejo do 10m/s SV vetra na nivoju 925hPa*. Cel greben od Lijaka do Nanosa je obrnjen idealno za jadranje v JZ vetru. Za letenje je primeren ob napovedanih hitrostih do 10m/s na nivoju 850hPa*.

Julijske Alpe

Julijske Alpe so primerne za prelete od marca do oktobra. Najboljši so dnevi, kadar je veter šibak, idealno manj kot 5m/s na nivoju 700hPa*. Zrak mora biti suh, da je baza oblakov visoka. Južni greben Julijskih Alp, od Soriške planine do Gemone v Italiji, je najboljši v poletnih mesecih. Veter mora biti šibak, idealno pod 5m/s, s komponento južnih smeri. Gradient ni tako zelo pomemben, saj se južna pobočja dovolj ogrejejo tudi v stabilnejšem ozračju. V ozkih globokih alpskih dolinah, v času termične aktivnosti, pihajo močni dolinski vetrovi!

Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe

V Karavankah se običajno lahko jadra od februarja do novembra, včasih celo decembra in januarja, če je snega malo. Zaželeni so šibki vetrovi: JZ do 10m/s na nivoju 850hPa* ali S veter do 5m/s na 850hPa* in do 10m/s na 700hPa*. Tudi kadar je splošni veter šibak, je prisoten močan JV dolinski veter, ki lahko seže do 2000m visoko. Na izpostavljenih mestih lahko doseže hitrosti tudi 10m/s. Kadar je prisoten severni Fen, se v Karavankah ne leti!

Ravninski del in gričevnata pokrajina (preostali del Slovenije)
Primerno za jadranje in prelete od marca do oktobra. Najboljši so dnevi po hladni fronti, kadar je zračna masa suha in nestabilna. Za zaključene prelete (trikotnike in prelete s povratkom) mora biti veter šibak, za enosmerne polete so primerni vetrovi hitrosti do 10m/s na nivoju 850hPa* in do 15m/s na 700hPa*.

* Vrednosti se nanašajo na računalniške vremenske oz. vetrovne modele. Nivoji: 925hPa = 700m, 850hPa = 1500m, 700hPa = 3000m AMSL.

Najboljša in najatančnejša vremenska napoved za Slovenijo:

Državna meteorološka služba – Uradna vremenska napoved: www.meteo.si.

Namenska podrobna vremenska napoved za letalstvo, tudi za jadralce (vse kar pravzaprav potrebujemo: od raznih računalniških modelov, do radarske slike padavin v realnem času, spletnih kamer in še kaj, vključno z opisi in navodili, kako brati karte za vsako kategorijo): www.meteo.si/met/sl/aviation. Če potrebuješ še podrobnejše informacije o vremenu, lahko pokličeš službo za letalsko meteorološko napoved letališča Ljubljana na 04 280 45 00.

Avtomatske vremenske postaje (AVP) za jadralne padalce in zmajarje
V Sloveniji imamo na mnogih vzletiščih ali njihovi neposredni bližini namenske avtomatske telefonske odzivnike, ki sporočajo trenutno hitrost vetra, hitrost sunkov vetra, smer vetra in temperaturo. Podatke o trenutnih razmerah dobimo s klicem na navedeno številko AVP.

Izbrane AVP pošiljajo podatke približno vsakih 10 minut na spletno stran www.skytech.si, kjer so zbrani podatki prikazani tudi grafično.

Ambrož pod Krvavcem 031 712 318 (blizu vzletišča na Ambrožu pod Krvavcem, 1050m, zaradi neugodne lokacije podatki o smeri vetra včasih niso natančni)
Gozd 041 934 849
Kriška gora 051 215 914
Ratovec 031 712 306
Bohinj Vogar 031 704 911
Bohinj Vogar 041 684 202
Kranjska Gora - Grpišca 041 292 461
Mangartsko sedlo 031 867 086 (na spodnjem vzletišču pri tunelu, 1800m)
Kobariški Stol 041 646 324 (ni neposredno na vzletišču in lahko kaže do ca. 2m/s višje hitrosti vetra, kot so na vzletišču)
Matajur 031 704 901
Kobala 041 646 319
Kovk 031 599 306
Slivnica 031 787 798
Krim 031 411 480
Lisca 031 704 903
Donačka gora 031 712 309
Malič 031 704 906
Konjiška gora 031 558 334

Seznam z lokacijami še nekaterih drugih AVP: www.sffa.org/aws.

Pred letenjem vedno preveri vremensko napoved. Preveri informacije o vetru z avtomatskih vremenskih postaj (AVP). Primerjaj trenutno vreme z napovedjo in se odloči temu primerno. Pozanimaj se pri lokalnih pilotih.

Izdal BigOpenSky, www.bigopensky.com v sodelovanju z Letalsko zvezo Slovenije (LZS), www.lzs-zveza.si in Zvezo za prosto letenje Slovenije (ZPLS), www.sffa.org.